कुल पृष्ठ संख्या 24 (कवर पेज सहित)

क्रम संख्या....

माध्यमिक शिक्षा बोर्ड, राजस्थान, अजमेर

माध्यमिक परीक्षा

(परीक्षार्थी द्वारा स्वयं भरा जाना चाहिये)

Candidate's Roll No. In English

(In Figures) | | | | | | | |

(In Words) ----------

परीक्षार्थी का नामांक हिन्दी में

शब्दों में ----------

नोट :– परीक्षार्थी उपरोक्त के अतिरिक्त उत्तर पुस्तिका के अन्य किसी भी भाग में अपना नामांक नहीं लिखें।

माध्यम – हिन्दी [ ] अंग्रेजी [ ]

विषय पंजाबी

परीक्षा का दिन सोमवार

दिनांक 16-03-20

नोट :– परीक्षार्थी के लिए आवश्यक निर्देश इस पृष्ठ के पिछले भाग पर उल्लेखित हैं। जिन्हें सावधानी पूर्वक पढ़ लें व पालना अवश्य करें।

परीक्षक हेतु निर्देश :– (1) परीक्षक को उपरोक्त सारणी अनुसार प्राप्तांक भरना अनिवार्य हैं, अन्यथा नियमानुसार दंडित किया जायेगा।

(2) परीक्षक उत्तर पुस्तिका के अन्दर के पृष्ठों के बायीं ओर निर्धारित कॉलम में लाल इंक से अंक प्रदत्त करें।

(3) कुल योग भिन्न में प्राप्त होने पर उसे पूर्णांक में ही परिवर्तित कर अंकित करें (उदारणार्थ : 15 ¼ को 16, 17 ½ को 18, 19 ¾ को 20)

प्रश्नवार प्राप्तांकों की सारणी (परीक्षक के उपयोग हेतु)

प्रश्नों की क्रम संख्या	प्राप्तांक	प्रश्नों की क्रम संख्या	प्राप्तांक
1		19	
2		20	
3		21	
4		22	
5		23	
6		24	
7		25	
8		26	
9		27	
10		28	
11		29	
12		30	
13		31	
14		योग	
15		प्राप्त अंकों का कुल योग (Round off)	
16		अंकों में	शब्दों में
17			
18			

परीक्षक के हस्ताक्षर ..... संकेतांक [ ]

प्रमाणित किया जाता है कि इस उत्तर पुस्तिका के निर्माण में 58 जी.एस.एम. क्रीमवोव कागज ही उपयोग में लिया गया है। 167/2020

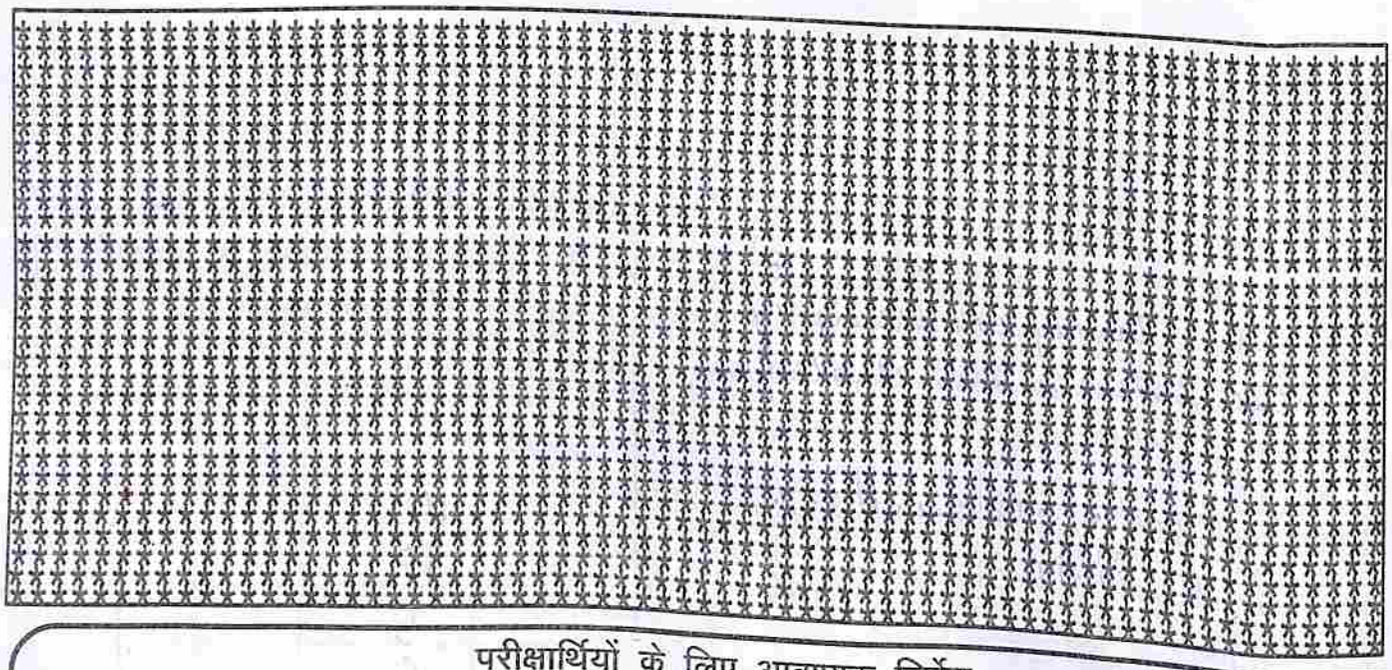

परीक्षार्थियों के लिए आवश्यक निर्देश

1. समस्त प्रश्नों का हल निर्धारित शब्द सीमा में इसी उत्तर पुस्तिका में करना है। विशेष परिस्थिति में अतिरिक्त उत्तर पुस्तिका पृथक से उत्तर पुस्तिका भरी हुई होने पर पर्यवेक्षक एवं वीक्षक की अनुशंषा पर ही उपलब्ध कराई जायेगी।
2. प्रश्न–पत्र पर निर्धारित स्थान पर अपना नामांक लिखें।
3. प्रश्न–पत्र हल करने के पश्चात् जिस पृष्ठ पर हल समाप्त होता है, उस पर अन्त में "समाप्त" लिखकर अन्त के सभी रिक्त पृष्ठों को तिरछी लाईन से काटें।
4. निम्न बातों का विशेष ध्यान रखें अन्यथा अनुचित साधनों की रोकथाम अधिनियम के तहत कार्यवाही की जा सकेगी।
   (i) उत्तर पुस्तिका के ऊपर/अन्दर तथा प्रश्नोत्तर के किसी भी भाग में चाही गई सूचना के अलावा अपना नामांक, नाम, पता, फोन नम्बर अथवा पहचान की कोई अन्य प्रकार की सूचना आदि अंकित नहीं करें अन्यथा "अनुचित साधनों के प्रयोग" के अन्तर्गत कार्यवाही की जावेगी।
   (ii) उत्तर पुस्तिका के पृष्ठों को फाड़ें नहीं। उत्तर–पुस्तिका के मुख पृष्ठ पर अंकित संख्या के अनुसार पृष्ठ पूरे होने चाहिये। परीक्षार्थी उत्तरपुस्तिका प्राप्त करते ही पृष्ठ संख्या की जांच कर लें यदि पृष्ठ कम/अधिक या क्रम में नहीं हैं तो वीक्षक से तुरन्त बदलवा लें।
   (iii) परीक्षा केन्द्रों पर पुस्तक, लेख, कागज, केलक्यूलेटर, मोबाईल, पेजर आदि किसी भी प्रकार का इलेक्ट्रोनिक उपकरण तथा किसी भी प्रकार का हथियार आदि ले जाना निषेध हैं।
   (iv) वस्त्र, स्केल, ज्योमेट्री बॉक्स पर कुछ न लिखकर लावें। टेबुल के आस–पास कोई अवैध सामग्री नहीं होनी चाहिये, इसकी जांच कर लें।
   (v) अपनी उत्तर पुस्तिका/ग्राफ/मानचित्र आदि परीक्षा भवन से बाहर ले जाना दण्डनीय अपराध है, अतः परीक्षा समाप्ति पर उत्तर पुस्तिका वीक्षक को बिना सौंपे परीक्षा कक्ष नहीं छोड़ें।
5. उत्तरों को क्रमानुसार एक ही स्थान पर लिखें। प्रश्न क्रमांक भी सही अंकित करें, अन्यथा दण्ड स्वरूप परीक्षक को 1 अंक कम करने का अधिकार है। बीच में उत्तर पुस्तिका के पृष्ठ रिक्त न छोड़ें। गणित विषय के लिए रफ कार्य उत्तर पुस्तिका के अंतिम पृष्ठों पर करें तथा तिरछी रेखा से काटें।
6. जहाँ तक हो सके प्रश्न के सभी भाग के उत्तर, उत्तर पुस्तिका में एक ही स्थान पर अंकित करें।
7. भाषा विषयों को छोड़कर शेष सभी विषयों के प्रश्न–पत्र हिन्दी–अंग्रेजी दोनों भाषा में मुद्रित है। किसी भी प्रकार की त्रुटि/अन्तर/विरोधाभास होने पर हिन्दी भाषा के प्रश्न को ही सही माना जाये।

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

1:- (ੳ) ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰ੍ਹੇ ਦਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਿਰਲੇਖ 'ਚੰਗਾ ਗੁਆਂਢ' ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਅ) ਚੰਗਾ ਗੁਆਂਢੀ ਸਾਡਾ ਸਭ-ਦੁਖ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਦਾ ਤੇ ਸੁਖਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਹੋਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵੀ ਰਖਦਾ ਹੈ।

(ਏ) ਜੇ ਗੁਆਂਢ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੁਖ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸੁੱਖ ਚਾਰ ਗੁਣੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਇਥੇ ਚਾਰ ਸਾ ਰਹੇ ਹੋਵੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਗੁਆਂਢੀ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਚੰਗੇ ਗੁਆਂਢੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝਾ-ਬੁਝਾ ਕੇ ਸਮਾਧਤ ਕਰਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

(ਸ) ਗੁਆਂਢੀ ਲਾਲ ਸਾਹਬ ਨਿਤ ਦੇ ਝਮਾਂ-ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਸਮਝੌਤਾ ~~ਦੁਆਈ~~ ਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਦੁਆਈ

(ਹ) ਸਮਝੌਤੀ - ਸਮੱਸਾ ਹੋਵੇ/ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਦੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨੀ
ਸਮਝੌਤਾ - ਧਿਆਰ / ਸੁਮੱਝਤਾ
ਨਿਗਰਾਨੀ - ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣੀ
ਤਕਰਾਰ - ਲੜਾਈ / ਝਗੜਾ

2. (ੳ) ਦੁੱਖਦੀ ਸਾਝਾਰੀ ਦਿੱਲ ਸਮੱਸਿਆ

(i) ਸਾਰ-ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ :- ਸੱਭ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਸੰਨਸੰਖਿਆ ਦਿੱਖ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਚੀਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਦੁੱਖਦੀ ਸਾਝਾਰੀ ਸਾਡੇ ਲਿਈ ਚਿਤਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक | प्रश्न संख्या

परीक्षार्थी उत्तर

ਯਾਤਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਵੱਧਦੀ ਆਬਾਦੀ ਕਾਰਨ ਵੈਸ਼ ਅੰਨ-ਧਨ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਵੱਧਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵੀ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਮੂਲ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾ ਰਹੇ। ਜਿਸ ਵੈਸ਼ ਇੱਕ ਚਰਤ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਮੂਲ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾ ਰਹੇ, ਉਹ ਵੈਸ਼ ਉਨਤੀ ਦੇ ਸਿਖਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਛੂਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਪਸੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵੈਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸ਼ਰਤੀਆਲੀ ਵੈਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਿਰਿਮਾ ਸਾਂਝਾ। ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਅਨੁਮਾਨ ਕੋਰ ਮਾਤਾ ਆਬਾਦੀ ਵਧੇ ਹੀ ਵੱਧਦੀ ਰਹੀ ਤਾਂ 2045 ਤੱਕ ਸਮੀਂ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸੱਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲਾ ਵੈਸ਼ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਚਰਤ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਸਮਸਿਆ ਹੈ। ਵੱਧਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇਵਲ ਸੁਣ ਵੀ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਦਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵੀ ਜਨਮੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ:-

1) ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ - ਵੱਧਦੀ ਆਬਾਦੀ ਕਾਰਨ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਪਾ ਰਹੀ। ਸਮੀਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਪਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਕਾਰਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਵੱਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

2) ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ :- ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵੀ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪਾਣ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਤੋਂ ਤੱਥ ਵੱਲ ਮਾਮੂਲੀ ਹਨ। ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਹਰ ਦੇ ਉਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਵਰਗੇ ਬੁਰਾਈਆਂ ਸਾਧਨ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

IISER-1/07/2020

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक | प्रश्न संख्या

परीक्षार्थी उत्तर

3.) अैन - याही ही घाट :- ~~ईयही आधाही रामन अैन उयमाउह~~ ही ममॅमिमा यैश ऊ नांही ऊ। अैन उयमाउह ~~हाली यमडी उमी मींही ऊ यम रा माल ईयही~~ अैन मंचिमा रामन अैन ही ~~यमउ मिमाश हुंही ऊ मिम रामन~~ अैन मीरट यैश ऊ मांण ऊ। ईयही आधाही लही घम घनाउह हामउ थेउी ही ज़मीन ही घॅट गी ऊ। इम लही ही अैन ही-घाट ऊ गी ऊ।

4.) अनयसुउा :- मेरा रिमे यमिहाम दिॅघ घउे घॅछे ऊटमे उं यमिहाम ही आमहनी हा मिमाश गिॅमा उनुं ही रोटी- रयसे उ ही यरघ ऊ नाहेगा मिम रहे उनुं घॅछिमा ह्ं यसुाही ही महिया ठगीं मिल नाहेगी। अनयसुउा हे रामन उर यैशहाम हे मायनां ही नाहरामी ठगीं थुयउ रा मरहमे उ, मरा गरीघ गहिमे।

5.) गरीघी - मेरा रिमे यमिहाम दिॅघ घउे घॅछे ऊटमे उं यमिहाम ही आमहनी हा घउुा गिॅमा उनुं घीमां भूल सउमुं ह्ं युग रमटॅघ अगघ ऊ नाहेगा। इम मांमिउी 'घ उम यमिहाम हा जीहन मउ रिहे उॅघा ऊ मरहा ऊं? उर यमिहाम मरा ही गरीघी हे घंगाल दिॅघ दमा रहेगा।

(ii) आधाही ईॅयट ह्ं आंरसे :- आमाही हे ममें माउे हेम ही आधाही 36 रोॅस मी मे 1980 दिॅघ ईॅय रे 68·3 रोॅस ऊ गही उ 1990 दिॅघ इम हिउ 97 रोॅस हे लगाउग ऊ गही। उह माउे हेम ही आधाही हिर में उीर रोॅस ह्ं यार रा घुॅरी ऊ। मागी आधाही हिउें- हिन ईॅयही ही मा गी ऊ।

ISSER-167/2020

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

(iii) मतलब-एक :- मरदार ही रोगियां दाखल मतलब-एक 42/1000 तुं घेट के 32/1000 ते गई ऐ पर इहदी रैमी ही राढ़ी नहीं ऐ।

(iv) हैयही मठमंबिमा दे दाखल :- हैयही आधारी दा मुख दाखल अनयचुता ऐ। दारु हिस्स सिमाहाउन लेउ चिंतां हिस्स गरिदे ऐं। उठुं ठे मेडिकल महियाहां अते यमिदार ठिजोसठ धारे जानकारी नहीं रिही। इस उं इलाहा युउग जेह ही साड दाखल ही आधारी हैय गी ऐ। लेउ आधारे मुंडे अते रसी दा हिसाब ढेटी उमर'च ही रब दिदे गए। इस दाखल ही आधारी हैय गी ऐ।

(v) मरदार हलें रीठी गई रोगियां :- मरदार हुसारा इस मामलिमां तुं खिलट लही यमिदार ठिजोसठ दी मुलमाउ रीठी गई ऐ। चिंतां दे लेउरां ठे समझाखिमा सा गिदा ऐ कि बच्चे दा पेण जेहा मुंह दे उच हिस्स नहीं मगों मठुंच दे उच हिस्स ऐ। चिंतां हिस्स महिलाहां ठे यमिदार ठिजोसठ धारे जागरुक रीठा सा गिदा ऐ। लेउरां ठे ही यमिदार ठिजोसठ मंदेंची गलतफहमियां ठे दूर रीठा सा गिदा ऐ। इह मठिमा अते रसीमां दे हिसाब ही उमर ही मरदार हुसारा ठिजउ रीठी गई ऐ। लड़के अते लड़की ठे समान मठिमा सा गिदा ऐ।

(vi) मिटा :- इह साठी सामानिर सिफेहारी ऐ कि हैयही आधारी ही इस डिमारार समस्या ठे लेउ ही रोगियां रहिदे। से यमीं साडा यमिदार ढेटा स्यांगे उं यमीं

BSER-16/7/2020

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक | प्रश्न संख्या

परीक्षार्थी उत्तर

माऊे यरिहार इस हालिमां हैं रब पुराव ही सुख-सहिया हे मरांगे। इस उगुं अमीं माऊे यरिहार हैं सुसराल घरा मरांगे। अमीं माऊे यरिहार हैं ढेटा रॅस रे हेस अउे समास हैं उनॅडी हे मिसर उॅर यरिषा मरांगे। मैंहे अमीं हेस अउे समास हे हिराम हिॅस सुसॅमे ह हैग नास माऊा ओगलन हे मरांगे। माठैं हिर समवना रॅहेगा कि:-

"ह ढेटा यरिहार: सुख हा आधार"

उ. 'हयाही यॅउर'

BSER-167/2020

युधिष्मा ब्रहठ,
सरकारी मीनीमर सैरॅंडरी मडल,
भलेयर।
16 मारस 2020,

यिमारी मरेली नहसेउ,

यिमार उरी गॉलहरडी।

मैंह भॅस 'यंमाच रेमरी' अधधार हिॅस यडुमा कि उं हमहीं समाउ थास रखैं लीरॅं उे उर ही यूमी उरमीस हिॅस दमट रही रे। उैठैं उेरी हेस उयलघयी उे लॅस-लॅस हयाही रॅहे। उे रमेसा उेंगी हिॅर मिरठडी हिहिमारमॅंह रही रॅं। मैंठैं यकीन रॅं कि उं अॅगे ही रामघाधी हा मिलमिसा हिंडू री नारी रॅंखेगी। उे मैंठैं अगले यॅउर हिॅस लिखहा कि उे थारटी रहें हे रही रॅं?

आपटैं मां-पिउे ठैं मेरे हॅलें मडि सूी अरास रहिहा।

उेरी यिमारी मोली
र यु ग।

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक | प्रश्न संख्या | परीक्षार्थी उत्तर

4.
(ੳ) 'ਮਲਵਈ' ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਭਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਸ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਪਟਿਆਲਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਬਠਿੰਡਾ, ਸੰਗਰੂਰ, ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਅਤੇ ਮੋਗਾ ਵਿੱਚ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਅ) ਸਵਰ-ਧੁਨੀਆਂ :- ਉਹ ਧੁਨੀਆਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਸਮੇਂ ਫੇਫੜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਰਲਈ ਪੌਣਵਾਰ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ। ਜਿਵੇਂ:- ਅ, ਆ, ਇ, ਈ, ਉ, ਊ, ਏ, ਐ, ਓ, ਔ।

(ਏ) ਬਿੰਦੀ ਰੇਫ਼ ਲਿਪੀਆਂ ਲਗਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।
(i) ਦੋਨਾਂ (ਾ) — ਜਿਵੇਂ:- ਫਾਂ, ਸਾਂ ਆਦਿ।
(ii) ਬਿਹਾਰੀ (ਿ) — ਜਿਵੇਂ:- ਨੀਂਦ, ਚੀਂਘ ਆਦਿ।
(iii) ਲਾਂ (ੀ) — ਜਿਵੇਂ:- ਸੀਂਦ, ਸੈਂਯ ਆਦਿ।
(iv) ਹੁਲਾਵਾਂ (ੁ) — ਜਿਵੇਂ:- ਚੈਂਦਾ, ਮੈਂ ਆਦਿ।
(v) ਪੈਸਾ (ੂ) — ਜਿਵੇਂ:- ਪੈਂਸ, ਸੀਂਦ ਆਦਿ
(vi) ਦਲੈਂਤਾ (ੇ) — ਜਿਵੇਂ:- ਸੈਂ, ਸੈਂਯ ਆਦਿ।

5. (ੳ) ਸੱਚ - ਝੂਠ
ਹੌਲੀ - ਫਲੀ
ਫਕੀਰ - ਅਮੀਰ

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक | प्रश्न संख्या | परीक्षार्थी उत्तर

(ਅ) ਆਹਰ - ਸਤਿਕਾਰ, ਮਾਣ
ਧਗਾਹਰ - ਵਲੇਵਾ, ਸੁਆਰਥ
ਘੁਮੀ - ਘੁਮੰਨਤਾ, ਮਾਨੇਵ

(ਏ) ਸਰ :-
1) ਸਮੋਵਰ - ਇਸ ਸਰ ਦਾ ਥਾਂ ਚਾਹ ਮਿੱਠਾ ਹੈ।
2) ਜਿੱਤਾ - ਧਗਾਹਰ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਸਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਵੇਲ :-
1) ਰੁੱਖ, ਵੇਲ ਆਦਿ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਪੌਦਾ - ਇਹ ਅੰਗੂਰ ਦੀ ਵੇਲ ਹੈ।
2) ਵੇਲਣਾ - ਰੋਟੀ ਵੇਲ ਕੇ ਤਵੇ ਤੇ ਪਾਓ।

ਹਾਰ :-
1) ਹਿਨ - ਅੱਜ ਕਿਤਾ ਹਾਰ ਹੈ?
2) ਸਮਲਾ - ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਉਲਹਾਮ ਦਾ ਹਾਰ ਦੀਤਾ।

6.
(ੳ)
(i) ਘੁਮੰਗ :- ਇਹ ਗਾਹਿ ਸਠਗਾਂ ਮਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪਾਠ - ਘੁਮਤਰ 'ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਈਆਂ' ਵਿੱਚ ਦਰਜ 'ਚੱਲੇ ਸਾਹ' ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਉਲਟੇ ਪੈਰ ਸੁਮਾਨੇ ਆਏ' ਵਿਚੋਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਚੱਲੇ ਸਾਹ ਸਮਰਾਲੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਸਾਹੀਕਾਰ ਸਾਂਝ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚਲਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਸਤਰਾਂ ਤੇ ਆ ਕੇ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक | प्रश्न संख्या

परीक्षार्थी उत्तर

ਤਾਰਤਵਰ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਰਮਜ਼ੋਮ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਮੁਗਲ ਰੈਸ ਨੂੰ ਤਾਰਤਵਰ ਤੇ ਸਿੱਖ ਰੈਸ ਨੂੰ ਰਮਜ਼ੋਮ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੁਗਲ ਰੈਸ ਆਪਣੇ ਪਤਨ ਦੇਖ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਰੈਸ ਚੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੀ ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਇਸ਼ਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

(ii) ਇਸ਼ਾਰਿਆ :- ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤਾਂ ਯੁੱਗ ਸਮਾਜ ਹੀ ਉਲਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਹੁਣ ਕੋਈ ਮੋਲ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਧੱਕੇ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਝੂਠ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਯਾਰ ਇਸ ਦੇ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਵਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿ ਤਾਰਤਵਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮਾਰ ਖੋਈ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਣ ਲਈ ਬੁਰੀਆਂ ਇੱਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਵਹੀ ਇੱਥੇ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਗਲ ਰੈਸ ਰਮਜ਼ੋਮ ਤੇ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਰੈਸ ਤਾਰਤਵਰ ਤੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਾਂ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਸਿਰਫ਼ ਹਰ ਚੜ੍ਹਤ ਉਗਦੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹੁਣ ਲਗਾਤਾਰ ਹਸੀ ਮਜ਼ਾਕੀ ਸ਼ਿਸ਼ਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸੱਚ ਤੇ ਰਮਜ਼ੋਮ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਹੁਣ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਮਜ਼ਾਕੀ ਸ਼ਿਸ਼ਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਹੀ ਇੱਥੇ ਮੁਗਲ ਰੈਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਰੈਸ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਤਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵਹੀ ਮੁਗਲ ਰੈਸ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

(iii) ਵਹੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਧੱਕੇ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਲ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

DSER-167/2020

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक | प्रश्न संख्या | परीक्षार्थी उत्तर

(iv) ਖਾਬਰ - ਛਾਂਟਾ / ਕਤਰੀ
ਗੱਛੇ - ~~ਸਮੇਸੋਂ/ਸਦਰ~~ ਬੋਤੇ
ਖੁਦ - ਤਰੇਸੋਂ / ਰਨਰ
ਮੱਰੇ - ਘਾਸ ਦਗਾ ਧਾਰੀਦਾਰ ਧੰਡੀ
ਰਾਉਂ - ਰਾਂ (ਇੱਕ ~~ਬੰਡੀ~~ ਧੰਡੀ)

1.

(ੳ) 'ਗਗਨ ਮੈਂ ਥਾਲੁ' ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਆਰਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ~~ਬ~~ ਮੰਦਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਪੂਜਾ ਦੀ ਆਰਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਟੋਟਰ ਵੈਸ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੂਰੀ ਕੁਦਰਤ ਹੀ ਵੇਖੇ ਪੂਜਾ ਦੀ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰਨ ਵਿੱਚ ਰੁਝੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਕਾਸ਼ ਰੂਪੀ ਥਾਲ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਦ ਦੀਵਾ ਧਰੂ ਦੇ ਥੱਲੇ ਸੋ ਹਨ ਅਤੇ ਤਾਰੇ ਮੰਡਲ ਮਾਨੋ ਮੋਤੀ ਹੈ। ਮਲਯ ਪਰਬਤ ਦੇ ਚੰਦਨਵਨ ਰੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਦੇ ਅਉਣ ਵਾਲੀ ਪੌਣ ਧੂਫ਼ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਖਲਦੀ ਰਹੀ ਪੌਣ ਚਵਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੂਰਾ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਰੱਬ ਦੀ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਰੱਬ ਦੇ ਸਗਣ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਜਾਰਾਂ ਅੱਖਾਂ ਹਨ ਪਰ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਦੇ ਹਜਾਰਾ ਨਿਰਮਲ ਪੈਰ ਅਤੇ ਸੁਰਤ ਹਨ ਪਰ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੇ ਖਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਰੱਬ ਨੇ ਸੰਤੁ ਨੂੰ ਸੋਹਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੋਹ ਦੀ ਚੀਨੀ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਰੱਬ ਦੀ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੱਤੁ ਸੀਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਦੀ ਸੋਭਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਰੱਬ ਦੀ ਸੋਭ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਮੋਈ ਹੈ ਰੱਬ ਦੇ ਭਾਣੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਰੱਬ ਦੇ ਭੈਣ ਅੰਦਰ ਤੁਰਨਾ ਹੀ ਰੱਬ ਦੀ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰਨਾ ਹੈ। ਅਨੰਤ ਰੱਬ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰੱਬ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸੁਆਹ ਦਾ ਮਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक | प्रश्न संख्या | परीक्षार्थी उत्तर

ਸੱਚਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਵੀ ਮੌਸਿਮਾ ਨਾਲ ਰਵਰਤ ਬੁਖਾਰ ਉਤਾਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਆਮਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਤੇ ਸਰਦਾ ਹੈ।

(ਵ) 'ਅੱਜ ਆਖਾਂ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ' ਨੂੰ' ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਰਚਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਭਾਰਤ - ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰੇ ਹਿਰਦੇ ਦਰਾਵ ਹਨ। ਰਚਿਤਾ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਧੀ (ਹੀਰ) ਦੇ ਰੋਣ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਲਾਪ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਲੱਖਾਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਚੀਖਾਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਵੇਖਦੇ ਤੇ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਵੇ। ਅੱਜ ਦੇ ਹਿਰਦ ਹਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੇ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਖਾਨੇ ਨਾਲ ਪੈਸਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵੇਖੋ ਹਰ ਪਾਸੇ ਲਹੂ ਦੇ ਨਾਲ ਛਿਲੇ ਲੱਗੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਪਿਆਰ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਵੇਖੋ-ਵੇਖੋ ਨੂੰ ਸਾਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਰ ਅੰਦਰ ਜ਼ਲਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਫ਼ਰਤ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਪੈਸਾਰ ਦੇ ਅੰਗ ਨੀਲੇ ਪੈ ਗਏ ਹਨ। ਵਸਦੇ ਲੱਖਾਂ ਮਿਲ ਉਜੜ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਤੁਹਿਣਾਂ ਦੀ ਸਰੋਵਿਆਂ ਵਿਚਲੇ ਗਲੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਗੀਤ ਨਿਕਲਣੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸਰਬਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਬਾਂਸਲਾਂ ਨੇ ਬੰਸਰੀ ਨੂੰ ਦਰਾੜੀ ਸਮੇਤ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗਾਂਦੇ ਵਰਗੇ ਹੀਰ ਅੱਜ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਵਾਂ - ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਰੋਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਹਰ ਵੇਹੀ ਰੋਂਦੇ ਵੰਗ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਰੰਗ ਵਟ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਵੀ ਰੋਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿੱਚੋਂ ~~ਸਿਆਹੀ ਲਿਆਇਕੇ~~ ਇਸ ਲਹੀ ਵਰਿਤੀ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮੀ ਵਰਕ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਹੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।

BSER-167/2020

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या
	8.

परीक्षार्थी उत्तर

(ਅ) ਯਾਰਿਮਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਇੰਤੋ-ਯਾਰਿ-ਮੀਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਵੋਂ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੌੜ ਵਿੱਚਾਂ ਤੇ ਫਟਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਮੀਟਰਾਂ ਦੇ ਫੇਰ ਨਾਲ ਸੋਤੀ ਤਾਂ ਯਾਰਿਮਤਾਨੀ ਅਨਾਉਂਸਰ ਰੀਟ ਲੱਗਾ ਕਿ "ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਟਾਸਲਾ ਦੌੜ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉੱਚੇ ਦੇ ਯਸ ਰੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ 'ਫਲਾਇੰਗ ਸਿੱਖ' ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" ਬੱਸ ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਲਾਇੰਗ ਸਿੱਖ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ।

(ਏ) 'ਗਜਮਬਾਨ ਦੇ ਚੂਸਿੱਧ ਕਿਲੇ' ਦਾ ਲੇਖਕ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਹੈ। ਗਜਮਬਾਨ ਦੇ ਭਾਟੀ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਿਲ੍ਹਾ ਜੈਸਲਮੇਰ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਰਾਵ ਜੈਸਲ ਨੇ 1155 ਈ. ਵਿੱਚ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਜੈਸਲਮੇਰ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ 'ਸੁਨਹਰੀ ਕਿਲ੍ਹਾ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਪਰ ਚੂਸਿੱਧ ਫਿਲਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਸੁਨਹਰੀ ਕਿਲ੍ਹਾ ਨਾਮ ਦੀ ਫਿਲਮ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਉਹ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਤਿਆਜੀਤ ਰੇਅ ਸਨ।

ਏ ਪੁੱਤ ਸ਼ਾਹਜਾਦ

(ਸ) ਭਾਈ ਸਹਨਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਸਮੀਦਾਦ ਮੰਗਿਆ ਕਿ "ਸੋ ਦਾਤ ਤੁਸਾਂ ਅੱਦੁ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬਖਸ਼ ਦਿਉ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੱਲਵਕੜੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਚੋਲੇ ਅਮੀਸਾਂ ਲਿੱਤਿਆ। ਫਿਰ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਰੀਰ ਸਾਸ ਵਿੱਚ ਰਹੇ, ਭਾਟੀ ਸਹਨਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ।

SER-167/2020

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

(ਹ) ਲੇਖਰ ਦੀ ਮਾਂ ਓਹ ਰਟਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਮੇ ਈ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਸੀ ਕਿ "ਇੱਕ ਦਾਮ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਮਾ ਤੇ ਦੂਕ ਘੁਮਾਰ ਨਾਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਤੇ ਦੇ ਸਿਹਨਾਂ ਦਿੱਖੇ ਹੱਥ ਨੇ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਰਾਂ ਦਿਖ ਦਖੇ ਲਾਏ ਅੰਗਿਆਰ ਤੁੱਰਾ ਲੱਗ ਪਏ। ਘੁਮਾਰ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮੇ ਨੂੰ ਪੱਛਿਆ "ਦੀ ਕਮੀਏ?" ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮੇ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਖੰਡਤ ਸੀ। ਵੱਧ-ਵੱਧ ਰੋ।" ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਮਾ ਦਾਗਿਰ-ਦਾਗਿਰ ਰਮਨ ਲੱਗਾ ਤੇ ਖੰਡਤ ਗਮ-ਗਮ। ਅੰਗਿਆਰ ਤੁੱਰੇ ਨੇ ਯਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਦਮ।"

(ਅ) 'ਦੁੱਖ ਦਾ ਡੱਖਣ' ਹਾਣੀ ਦਾ ਲੇਖਰ ਰਲਦੇਤ ਮਿੱਤ ਹਿਮਤ ਜੈ। ਖਲਿਆਂ ਦੀ ਖੇਦੀ ਸਾ ਬੁਰੀ ਬੱਰੂ ਦਾ ਪੁਸਦਾ ਲੱਖਰ ਲਈ ਲਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਹਸਨਾ ਹੁਸਿਆ ਕਿ ਉੱਚੇ ਪੈਂਦੇ ਦੁੱਖ ਬਾਰੇ ਇਹ ਅੰਗਿਆਰ ਲਾਉਣਾ ਅੱਖਾ ਪੈਦਾ ਜੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਰਮੀ। ਉਸਨੇ ਤੋਂ ਸਾਮ ਦ ਯਾਰਾਂ ਖੋਹਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਈ ਉੱਲ ਦਿੱਤੀਆ। ਸਦੇ ਲਾਲ ਦੀ ਦੂਹੀ ਨੇ ਉੱਲਾ ਜੋਇਆ ਦੁੱਖ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਰੀਦੇ ਲੱਗੀ "ਮਾ ਕਿਤੇ ਦੁੱਖ ਸੀ। ਡੱਖਣ ਲੱਗਿਆ ਜੋਇਆ ਜੈ ਦੁੱਖ ਦਾ।"

10. "ਘਰਤਾ ਧੀਂਧੀ" (ਸਰਬਜਸ ਸਿੰਘ ਸੀਮਲਜ਼ੀ)

ਬੱਚਾ ਬੱਚ ਭਰਿਆ ਉੱਚਾ। ਗਾਜ਼ੀ ਸੀਮੁਤਮਰਾਂ ਲਈਮਾਣੇ ਟੁੱਲ ਸਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੂ ਉੱਚਾ ਬੱਚਾ-ਬੱਚ ਭਰਿਆ ਜੋਇਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਗਾਰੇ ਸੱਸਣ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਤੀ ਦਿੱਸ ਨੀਤੇ ਈ ਥਾਂ ਨਾ ਮਿਲੀ। ਅਖੀਰ ਉਹ ਇੱਕ ਉੱਚੇ ਥੱਲੇ ਸਾ ਬਲੌਤਾ ਤਾਂ ਸੀਹਲੀਆਂ ਨੇ ਕਿਸਰ ਦਿੱਤਾ ਯਾ

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक | प्रश्न संख्या

परीक्षार्थी उत्तर

ਇੱਕ ਨੇ ਆਖੀਆ "ਬਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਆਸਾ ਧਈ।" ਇਹ ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਭਾਰੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਕਿਹੇ ਨਾ ਕਿਹੇ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਸਟਾਰੀ ਵੱਲ ਪੱਜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਨੇ ਅਗਲੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਉਤਰਨਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਟਾਰੀ ਉੱਤਰ ਗਈ ਤਾਂ ਭਾਰਾ ਸੱਜਣ ਉੱਥੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸਨੇ ਸੁਖਰੀਏ ਵੱਲੋਂ ਦੁਆਏ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤੇ।

ਧਖਾਨਾ ਸਾਫ਼ ਕਰਾਉਣਾ :- ਉਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਉਤਰੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਹੱਥ ਬੜ੍ਹ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਸਾਮਾਨ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਲਈ ਧਖਾਨਾ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਛੋਟੀ ਸਿਆਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਆ ਗਈ ਤੇ ਚੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧਖਾਨਾ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਟਾਰੀ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਉਸ'ਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ ਹਾਲਾ :- ਅਗਲੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਆਫ਼ਿਸਰ ਤਾਂ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ ਸਿਖਾਈ। ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ ਵਾਲਾ ਪੈਮਿਸ਼ਨ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾ ਹਦਾਇਤਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਸਟਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਆਪੇ ਉਤਰਾਜ ਲਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਨਾ-ਆਨਾ ਦੇਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਏਥੇ ਤੇ ਠੇਠ ਦਿਓ। ਸੱਤ ਦੇ ਆਨੇ ਦਾਖਲ ਸਮਝ ਗਏ।

ਧੋ-ਸਮਿਆ ਦਾ ਉਚਾ :- ਅਗਲੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਹਵਾਲਦਾਰ ਨੇ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਲੂਟ ਮਰਾਈ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਉਚਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਏ ਸਨ ਤਾਂ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਧੋ-ਸਮਿਆ ਦਾ ਉਚਾ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਵੀ ਇਸੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਇੱਥੇ ਸੱਤ ਦੇ ਧੋ ਮਿਲਿਆ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਹਵਾਲਦਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਚੋਂਣ ਲਈ ਪੱਕਿਆ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਨਮੀਨ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਹੀ ਬੱਲਦੀ ਗੱਲੀ ਤੇ ਬਹਿਸਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक | प्रश्न संख्या

ਉਮਰ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦਾਤੂ ਲਿਆ। ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਉਮਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਾਂ ਦੇਣੀ ਸੀ? ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਟਿਕਟ ਵਟਾ ਕੇ ਇੱਥੇ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਉੱਚੇ ਦੀ ਤੁਰ :- ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਆ ਗਿਆ। ਰਹੀਮਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ - ਪਤਾ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੀਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਮਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲੈਣ, ਫਿਰ ਦਸਦੇ ਹਾਂ। ਅਖੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿਣੇ ਲੱਗੀ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਉੱਤਰ ਗਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਸਾਮਾਨ ਦੇ - ਮੀਆਂ ਨੇ ਉੱਚੇ ਦਿੱਸੇ ਹੀ ਦਿਲਾ ਰਖਣਾ ਸੀ। ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਕਲਣ ਨਾਲ ਮਾਲੇ ਉੱਚੇ ਦੀ ਤੁਰ ਨਿਕਲ ਗਈ ਤੇ ਉੱਚਾ ਕੁਝ-ਕੁ ਰਸਤਾ ਨੀ ਗਿਆ।

9. "ਮਗਰਸਾ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ" (ਗਯਾਲ ਸਿੰਘ ਲੱਖੀਮਾ)

ਜਨਮ :- ਮਗਰਸਾ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ 13 ਅਕਤੂਬਰ 1880 ਈ. ਨੂੰ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਬੰਦਗਣ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਹੋਇਆ। ਦੀਦਾਂ ਗਾਜ਼ਾ ਉਮਰ ਸਿੰਘ ਹਿਸਾਰ ਦੱਖਣ ਭਰਾ ਸੀ। ਉਮਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਅਗਸਤ 1897 ਈ. ਨੂੰ ਮਗਰਸਾ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 7 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਤੱਕ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1898 ਈ. ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਧਰਮ :- ਮਗਰਸਾ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸੀ। ਅੱਤ ਧਰਮਾਂ ਵਾਲੇ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸਾ ਸਾਂ ਦੱਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਦਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।

परीक्षार्थी उत्तर

परीक्षक द्वारा दत्त अंक	प्रश्न संख्या

ਅਰਜਾ ਫਾਮਤੇ ਠੀਤੀ - ਮਹਾਰਾਜਾ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਸਮੀ ਅਰਬਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਜਾ ਦਾ ਬਾਲਨਾਰ ਸੀ। ਸੇਰਮ ਅਰਜਾ ਵਰੀ ਟੈਰਸ ਵੇਣ ਦੀ ਸਬਿਤੀ 'ਚ ਨ ਹੁੰਦੀ ਤਂ ਉਹ ਟੈਰਸ ਮਾਫ ਰ ਦਿੰਦਾ। ਅਰਜਾ ਧਾਰੇ ਪੁਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਫਾਮਤੇ ਉਸਨੇ 10 ਨਵੰਬਰ 1913 ਈ. ਨੂੰ 'ਪੁਜਾ ਪੁਰਾਤਿਯੀ ਸਭਾ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ।

ਸੀਰ ਨਹਿਰ :- ਬੀਕਾਨੇਰ ਰਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਬੇਤੀ ਵਰਸਤ ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਕਾਲ ਦਾ ਸਤਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜਾ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਨਹਿਰ ਦੀ ਮੰਜ਼ੂਰੀ ਲੈ ਲਈ। ਇਹ ਨਹਿਰ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ 'ਚੋਂ ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਣ ਤੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਬੀਕਾਨੇਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਿਆ ਦਾ ਨਾਂ 'ਗੰਗਾ ਨਹਿਰ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਨੂੰ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਰਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀਂ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰਹੇ ਦੀ ਕਾਲ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾ ਰਹੀ।

ਆਵਾਜਾਈ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ - ਮਹਾਰਾਜਾ ਗੰਗਾਸਿੰਘ ਨੇ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਸੜਕਾਂ ਬਣਵਾਉਣ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਅਰਜਾ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾ ਮਿਲੀ। ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਰੇਲਵੇ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਰੇਲਵੇ ਜੋਧਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਸੀ ਪਰ 1924 ਈ. ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੱਖ ਕਰ ਲੀ ਗਈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦਫਤਰ ਬੀਕਾਨੇਰ 'ਚ ਬਣਾ ਲਏ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਰੇਲਵੇ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 800 ਕਿ.ਮੀ. ਹੋ ਗਈ ਜੋ, ਪਹਿਲਾਂ 80 ਕਿ.ਮੀ. ਹੀ ਘੱਟ ਸੀ।

ਗੋਲਮੇਜ਼ ਕਾਨਫਰੰਸ :- ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਲੰਡਨ 'ਚ ਗੋਲਮੇਜ਼ ਕਾਨਫਰੰਸ ਬੁਲਾਈ ਤਾਂ ਗੰਗਾਸਿੰਘ ਉਸੇ ਭਾਰਤੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧੀ ਵੱਜੋਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਖੀ

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक | प्रश्न संख्या | परीक्षार्थी उत्तर

ਰਿਸੀ ਕਰ ਤੁੰ ਧੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਸਿਰ।

ਉਪਾਧੀਆਂ :- ਗੰਗਾਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਉਪਾਧੀਆਂ ਮਿਲੀ ਜਿਵੇਂ ਕੀ- ਸੀ. ਸੀ. ਐੱਸ, ਕੇ. ਸੀ. ਵੀ. ਓ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਬੀਕਾ ਸਰ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ, ਠਾਕਿਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਆਦਿ।

ਮੌਤ - ਮਹਾਰਾਜਾ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ 2 ਅਗਤੂਬਰ 1943 ਈ. ਨੂੰ ਸਵੀਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਿਖੇ ਹੋਈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦੇਹ ਸਿਸਕਾਰ ਬੀਕਾਨੇਰ ਵਿਖੇ ਚੰਦਨ ਦੀ ਚਿਤਾ ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੌਤ

BSER-167/2020

क्षक द्वारा दत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSER-167/2020